

SLAGET PÅ FÆLLEDEN

Fortalt af Taus Toft Christiansen (16:14). Læringsmateriale udarbejdet af Lars Allan Haakonsen. Copyright® Fortælle Tid ApS. Dette undervisningsmateriale er ophavsretligt beskyttet og må alene anvendes af Fortælle Tids abonnenter.

Fag: Historie

Fase: Udskoling

Forløbet er estimeret til: 3-4 lektioner

Forslag til undervisnings/læringsmål

* At eleverne kan redegøre for samfundsudviklingen i Danmark omkring 1870'erne.

* At eleverne kan bruge kilder til at fortælle om arbejderklassens kamp for bedre arbejdsbetingelser og liv.

* At eleverne kan reflektere over forskelle og ligheder mellem dem selv og mennesker i fortiden i forhold til deres ønsker og drømme om et bedre liv.

Fælles mål til dette forløb

Der arbejdes med de opstillede forslag til undervisnings- og læringsmål. Disse tager udgangspunkt i kompetenceområdet:

Kronologi og sammenhæng – herunder færdigheds- og vidensmål indenfor "Kronologi, brud og kontinuitet".

Kildearbejde – herunder færdigheds- og vidensmål indenfor "Kildeanalyse".

Lærervejledningen

Undervisningsmaterialet til denne fortælling er udformet så enkelt som muligt, så du kan bruge det direkte i din undervisning. Materialet kan inddeles i et før, under og efter klassen har hørt fortællingen. Endvidere kan du i vejledningens afsnit "Baggrundsmateriale til læreren/vikaren" blive klædt bedre på rent historiefagligt.

Før fortællingen:

Denne fortælling handler om et af historiefagets kanonpunkter: Slaget på Fælled. Dette kan virke meget fjernt for eleverne, for hvad har dette mon med deres liv at gøre? Du kan fx starte med at tale om, hvorvidt nogle af eleverne har fritidsjob? I så fald – hvem bestemmer løn, arbejdstid og andre forhold? Og hvad med forældrenes jobs? Lad denne samtale ende med, om det mon altid har været sådan?

Under fortællingen:

Imens eleverne hører fortællingen, kan de med fordel lave notater på elevark 1's første opgave. Her skal de lave et lille portræt af Louis Pio.

Efter fortællingen:

Eleverne kan med fordel søge på nettet efter flere oplysninger til deres portræt om Louis Pio. Herefter skal de lave en lille reportage, hvor de skal forestille sig, at de står på Fælled og ser på slaget. Man kan evt. lade dem arbejde i grupper, så forskellige personer kan interviewes. Der kunne sikkert være stor forskel på, hvordan en arbejder, der deltog i slaget, og en husar til hest opfattede begivenhederne.

Elevark 2 handler om kildearbejde. Fabriksloven fra 1873 var en sejr for arbejderbevægelsen, da den fastsatte regler for bl.a. børns arbejde. Disse regler er noget anderledes end nutidens forhold og de forhold, som eleverne talte om, inden de hørte fortællingen. Selvom fabriksloven sås som en sejr for arbejderklassen, var kampen for et bedre liv på ingen måde slut. Der var stadig fattigdom og frygten for arbejdsløshed var stor. Mistede man jobbet, var

risikoen for, at det også kunne koste familien boligen stor. Det er motivet på Erik Henningsens maleri "[Sat ud](#)" et godt eksempel på. Netop Erik Henningsen var en af de malere, som i det moderne gennembrud havde stort fokus på social uretfærdig. Dette ses fx i malerierne "En såret arbejder" og "En agitator".

På det sidste elevark skal der synges! "Snart dagens det, brødre" (se baggrundsmateriale på næste side) skal synges – eller høres på [YouTube](#). Dernæst skal eleverne lave deres egen "kampsang", for hvad kæmper de for i dag? Kan deres kamp sammenlignes med arbejderbevægelsens krav i 1870'erne eller er forskellene for store?

Hvis der er behov for at tilrette materialet til dine elever, kan du klikke [her](#) for at få det i wordformat. Det downloades direkte.

Baggrundsmateriale til læreren

Slaget på Fælled kan ses som det første større opgør mellem den spirende arbejderbevægelse og myndighederne i Danmark. Rundt omkring i Europa havde lignende opgør fundet sted, efter Karl Marx havde skrevet "Proletarer i alle lande, foren jer!". Den 28. september 1864 havde franske og engelske arbejdere stiftet Internationale, som skulle kæmpe for bedre vilkår for arbejderne. Denne kamp blev blodig alvor, da arbejdere i februar 1871 havde taget magten i Paris og hæren generobrede byen efter forfærdelige gadekampe og talrige massakrer, der skønnes at have kostet 20.000-30.000 mennesker livet.

Det var sådanne uroligheder de danske myndigheder og i særdeleshed politidirektør Crone for alt i verden ville undgå. For også i Danmark var der sket noget. Mange fra landet var flyttet til byen for at finde arbejde. I Hovedstaden voksede indbyggertallet på blot 40 år fra 126.000 i 1831 til mere end 235.000 og selvom der var kommet mange nye fabrikker, var arbejdsløsheden også i byerne stor, og levevilkårene var kummerlige for mange.

Det er i dette lys, at man skal se myndighedernes frygt for Louis Pio og den begyndende organisering af arbejderne. Louis Pio havde i sine Socialistiske

Blade forsvaret arbejdernes kamp i Paris og skrevet, at det var første skridt frem mod et nyt samfund. Den 17. februar 1872 blev Louis Pio ved et stort møde i København præsenteret som Internationales danske formand. Mødet blev afsluttet med den nyskrevne "Snart dages det brødre" (elevark 3). Denne sang blev soundtracket til socialisternes krav om kortere arbejdstid og højere løn. I april samme år startede en stor strejke blandt de københavnske murere. Deres krav var en forkortelse af arbejdsdagen med en time – den såkaldte slavetime fra kl. 18-19. Louis Pio opfordrede til, at der skulle afholdes et møde på Fælled, søndag den 5. maj. Politidirektør Crone forbød mødet med henvisning til Grundlovens paragraffer om forbrydelse mod den offentlige orden og fred, og natten til den 5. maj, blev Louis Pio og to andre ledende socialister arresteret. Mange arbejdere mødtes på Fælled alligevel, og det kom til sammenstød mellem dem på den ene side og politi og husarer på den anden. Ingen blev dræbt, men 74 husarer og 23 politifolk kom ifølge indberetningerne til skade. Regeringen frygtede, at dette kun var en forsmag på det, der også var sket i Paris og forbød Internationale ved lov, mens Louis Pio blev dømt og fængslet.

SLAGET PÅ FÆLLEDEN – Elevark 1

Fag: Historie

Fase: udskoling

Opgave 1: I fortællingen nævnes Louis Pio. Han spillede en meget vigtig rolle i arbejderbevægelsens kamp for bedre forhold. Skriv ned hvad du får at vide, om ham i fortællingen.

Opgave 2: Søndag den 5. maj 1872 foregik "Slaget på Fælled". Ud fra de oplysninger du får i fortællingen, samt de billeder du kan finde på nettet om begivenheden, skal du lave et "Breaking news"-indslag.

Du skal forestille dig, at du er radiatorrapporter/journalist og står på Fælled. Du bestemmer selv din vinkel på historien – er det fx bølgeoptøjer, som politiet tappert nedkæmper, eller er der tale om en politistats brutale undertrykkelse af arbejderklassens ret til at forsamle sig? Måske kan du også interviewe en arbejder eller en af husarerne på hest.

SLAGET PÅ FÆLLEDEN – Elevark 2

Fag: Historie

Fase: udskoling

Opgave 1: I 1873 blev den første fabrikslov gennemført. Loven begrænsede bl.a. arbejdsgivernes brug af børn til arbejdet på fabrikkerne. Denne lov ses som arbejderbevægelsens første store sejr i Danmark. Her ser du noget af lovens tekst med lidt mere moderne ord:

§ 1. Arbejde i fabrikker eller sådanne værksteder og arbejdssteder, hvor arbejdet udføres på fabriksmæssig måde, er undergivet det offentlige tilsyn, hvis der anvendes personer under 18 år, hvad enten arbejdet vedrører selve fabrikationen eller har tilknytning dertil.

§2. Børn, som ikke er fyldt 10 år, må ikke anvendes til det i §1 omhandlede arbejde. Børn i alderen 10-14 må ikke arbejde mere end seks og en halv time i løbet af et døgn. Deri indberegnet en hviletid på mindst en halv time. Desuden må arbejdet ikke foregå før kl. 6 morgen eller efter kl. 20 aften.

§3. Unge af begge køn mellem 14 og 18 år må ikke arbejde mere end 12 timer i løbet af et døgn. Heller ikke i tiden før kl. 5 morgen eller efter 21 aften. I den nævnte arbejdstid på 12 timer skal der gives de unge mennesker til hvile- og måltider mindst to timer mellem kl. 8 morgen og kl. 18 aften, hvoraf en og en halv time skal gives før kl. 15.

§5. Børn må ikke anvendes til arbejde på Folkekirkens søn- og helligdage.

§11. Arbejdsstedet skal indrettes således, at arbejdernes sundhed, liv og lemmer på bedste måde beskyttes såvel under selve produktionen, som under opholdet i arbejdsrummet [...] Børn og unge mennesker må ikke anvendes til at rense nogen del af maskinerne, mens disse er i bevægelse.

§12. Til at føre tilsyn med, at de disse regler overholdes, og til årligt at undersøge arbejdspladserne på virksomhederne, ansættes af indenrigsministeren to arbejdsinspektører.

Hvad synes du om denne lov? Hvordan er loven i forhold til nutidens regler og love for arbejdstid? Hvilke forskelle og ligheder er der mellem dit liv og en jævnaldrendes i 1873?

Opgave 2: Selvom fabriksloven kom, var hverdagen for arbejderne hård. Mistede faderen i familien sit job, kunne hele familien miste deres lejlighed. Find på nettet maleriet "Sat ud", malet af Erik Henningsen i 1892. Hvad tror du der er sket? Hvad gør familien nu?

Opgave 3: Maleren Erik Henningsen malede mange malerier, hvor temaet var social uretfærdighed. Find selv et af disse og præsenter det for resten af klasse. I din præsentation kan du bl.a. komme ind på, hvordan man kan se, at han holder med arbejderne og hvorfor du tror, at han netop har valgt dette motiv.

SLAGET PÅ FÆLLEDEN – Elevark 3

Fag: Historie

Fase: Udskoling

Opgave 1: Syng nedenstående sang. Den hedder "Snart dages det, brødre" og blev skrevet i 1871 til den nystiftede danske afdeling af Arbejdernes Internationale. Prøv med at egne ord at beskrive, hvad den handler om – du må gerne synge den igen.

1. Snart dages det, brødre, det lysner i øst,
til arbejdet fremad i kor!
Man håner den fattiges eneste trøst:
Vor ret til at leve på jord.
Man deler vor frihed, beskærer vort brød.
Til arbejdet, liv eller død!

2. Årtusinders åg på vor nakke blev lagt,
vi bar det og tav i vor nød,
men er vi de mange, så være det sagt:
Vi fordrer det daglige brød.
Samdrægtige går vi i sorg og i nød
til arbejdet, liv eller død!

3. Til trælle i sind og til slaver af guld
den voksende slægt fostres frem,
og jorden så aldrig så usselt et kuld
som det, der på den nu har hjem,
thi lykken må visne ved tryglen om brød.
Til arbejdet, liv eller død!

4. Vor arne er kold, og vort hjem kun et skjul
for trængsler og tvedragt og savn,
vor idræt man fængsler i bur som en fugl
og kaster foragt på vort navn.
Os levnes kun hadets den ulmende glød.
Til arbejdet, liv eller død!

5. Rigmændene fodres ved arbejder-slid,
og præsterne fører os frem
til pøle af svovl på den yderste tid,
om ikke vi ofrer til dem.
Vi bygger en guldgrav, tyranner! for brød.
Til arbejdet, liv eller død!

6. Det knager i samfundets fuger og bånd,
lad falde, hvad ikke kan stå!
Men ræk mig, o broder, din barkede hånd,
før i løgn og i sult vi forgå,
en bygning vi rejser til skærm i vor nød,
til arbejdet, liv eller død!

Opgave 2: Du har nu sunget en sang fra den tid, hvor dine tiptiptipoldeforældre kæmpede for et bedre liv og arbejdsforhold. Kæmper du for noget? Lav en sang om det, du kæmper for – er det klima, en ny PlayStation, en plads på førsteholdet i fodboldklubben eller noget helt fjerde? Du bestemmer selvfølgelig selv teksten og melodien - måske skal det være en rap?

Opgave 3: Sammenlign din sang med "Snart dages det, brødre". Hvilke forskelle og ligheder er der mellem de ønsker fortidens mennesker havde i forhold til dit eget liv?